



DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Lublin, dnia 20 października 2015 r.

Poz. 3158

UCHWAŁA NR XV/114/15 RADY MIASTA PUŁAWY

z dnia 24 września 2015 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta Puławy

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 Ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 roku, poz. 594 z późniejszymi zmianami) oraz art. 87 ust. 1, 3 i 4 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r., poz. 1446 z późniejszymi zmianami) po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków Rada Miasta Puławy uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się i wprowadza „Gminny program opieki nad zabytkami dla Miasta Puławy”, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Puławy.

§ 3. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego i wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Przewodnicząca Rady Miasta
Puławy

Bożena Krygier

Załącznik do Uchwały nr XV/114/15
Rady Miasta Puławy
z dnia 24 września 2015 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA PUŁAWY NA LATA 2015-2018

1. WSTĘP

Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta Puławy

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Miasta Puławy na lata 2015 – 2018” jest ukierunkowanie polityki samorządu, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Miasta, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. W myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro

wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.)

Obowiązująca Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3 użyte w ustawie określenia oznaczają:

1. zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
2. zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
3. zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
4. zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
5. instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
6. prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
7. prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
8. roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
9. badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
10. badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
11. badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
12. historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
13. historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
14. krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
15. otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

1. minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
2. wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
2. zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
3. udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
4. przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
5. kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
6. uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

1. naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2. prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3. zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4. korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
5. popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto, w art.6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W myśl tejże ustawy, ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

1. zabytki nieruchome będące w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
2. zabytki ruchome będące w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
3. zabytki archeologiczne będące w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto „ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej” (art. 6.2.).

Ustawa w art. 7 określa także formy i sposób ochrony zabytków.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Jak wspomniano art. 87 Ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r., poz. 594 z późn. zm.)**art. 7 ust. 1 pkt. 9**

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz.U. z 2015 r., poz. 199 z późn. zm.)

Na mocy ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt. 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt. 4)
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt. 4)

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt. 3)
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt. 4)
- określa się w zależności od potrzeb granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt. 6)

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt. 2; art. 47, ust. 2, pkt. 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r., poz. 1409 z późn. zm.)

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2., ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt. 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust 3, pkt. 4).

Według art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz,

w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:
 - 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
 - 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów;
 - 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa – w przypadku budowy gazociągów o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 39, ust. 2).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których należy uzyskać pozwolenie budowlane, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tekst jednolity Dz.U. z 2014 r., poz. 1118 z późn. zm.)

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt. 16).

Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.)

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.)

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt. 5).

Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immamentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust. pkt. 3 park krajobrazowy.

Zgodnie z art. 16, ust. 1.: park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2015 r., poz. 782)

W świetle art. 6 pkt. 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 67) Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (art. 68, ust. 3). Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust 4).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity Dz.U. 2014 r., poz. 894 z późn. zm.)

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt. 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz.U. z 2012 r., poz. 460 z późn. zm.)

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 987)
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 642 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U. z 2011 r., Nr 123, poz. 698 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz.U. z 1999 r. Nr 41, poz. 412 z późn. zm.)

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 (Dz.U. 2011 nr 113 poz. 661) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów.
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 987).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (tekst jednolity Dz.U. 2014 r., poz. 939).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach
- instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661).

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2015 w całym kraju było 65 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla

miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie krajowym:

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2014-2017

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Jednym ze strategicznych założeń krajowego programu jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Program stwierdza, iż jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić jedynie dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków.

Rolą programu krajowego jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie. Jak mówią zapisy tego dokumentu za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz Generalny Konserwator Zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli oraz od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.

Głównym celem Programu jest „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Cel ten realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce
2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków
3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

W ramach celu szczegółowego 1 wyznaczono następujące kierunki działania:

- 1) Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych.
- 2) Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego.
- 3) Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych zgodnie z obowiązującą doktryną konserwatorską.
- 4) Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
- 5) Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
- 6) Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków.
- 7) Kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

W ramach celu szczegółowego 2 wyznaczono następujące kierunki działania:

- 1) Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.
- 2) Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
- 3) Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
- 4) Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

W ramach celu szczegółowego 3 wyznaczono następujące kierunki działania:

- 1) Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa.
- 2) Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
- 3) Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
- 4) Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych — konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel — przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych — realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe

w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz — dla obiektów rangi międzynarodowej — wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 – 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków

Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne

Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego

Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego

Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego programu opieki nad zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet I tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

Gminny program opieki nad zabytkami dla Miasta Puławy jest komplementarny z większością założeń Strategii, wymieniając w swoich założeniach programową rewaloryzację zabytków, ich wpływ na rozwój turystyki dzięki tworzeniu nowych produktów turystycznych, a także wykorzystania ich w ramach podnoszenia świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

5.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie wojewódzkim

WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

Dokument jest zgodny z założeniami krajowego Programu, a w jego treści określono następujące cele strategiczne i operacyjne istotne z punktu widzenia niniejszego dokumentu:

Cel strategiczny I.

Wzmocnienie potencjału dziedzictwa kulturowego województwa lubelskiego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Cel operacyjny 1.

Ochrona zabytków materialnych i opieka nad zabytkami materialnymi.

Priorytet 1

Kształtowanie krajobrazu kulturowego - zintegrowanie ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz środowiska przyrodniczego.

Działanie 1

Działania na rzecz podnoszenia świadomości społeczeństwa na temat wartości opisywanych pod pojęciem krajobrazu kulturowego.

Działanie 2

Promowanie wobec jednostek samorządu terytorialnego nowoczesnej formy ochrony krajobrazu kulturowego w postaci parku kulturowego.

Działanie 3

Działania na rzecz powstrzymania na obszarach województwa lubelskiego degradacji krajobrazu kulturowego, jego zachowania oraz wyeksponowania jego wartości estetyczno - widokowych.

Działanie 4

Monitoring i aktualizacja uregulowań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w dokumentach strategicznych jednostek samorządu terytorialnego.

Działanie 5

Działania na rzecz opracowania gminnych programów opieki nad zabytkami.

Priorytet 2

Rozwój działań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w celu zahamowania procesów ich degradacji i poprawy stanu zachowania.

Działanie 1

Stała ochrona wartościowych układów przestrzennych: urbanistycznych i ruralistycznych na obszarze województwa lubelskiego.

Działanie 2

Działania zmierzające do polepszenia stanu zachowania zabytków na obszarze województwa lubelskiego, ze szczególnym uwzględnieniem budownictwa drewnianego, zabytków i obszarów przemysłowych i powojkowych.

Działanie 3

Zakończenie prac nad gminnymi ewidencjami zabytków.

Działanie 4

Upowszechnianie mechanizmu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru przez organy stanowiące jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych przez te jednostki.

Działanie 5

Intensyfikacja kompleksowych działań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami pozostającymi w posiadaniu jednostek samorządu terytorialnego.

Priorytet 3

Wprowadzanie nowoczesnych form w zarządzaniu, organizacji i działalności instytucji muzeów, muzeów na wolnym powietrzu oraz innych instytucji o charakterze muzealnym.

Działanie 1

Promocja instytucji muzeum jako narzędzia ochrony zabytków i miejsca wypracowywania wzorca opieki nad zabytkami.

Działanie 2

Wykorzystanie nowoczesnych technologii w działalności statutowej muzeów w celu przyciągnięcia odbiorcy.

Priorytet 4

Aktywizacja społeczeństwa w celu wykorzystywania zabytków dla celów społeczno – ekonomicznych.

Działanie 1

Podnoszenie poziomu świadomości wartości krajobrazu kulturowego jako elementu niezbędnego do rozwoju przemysłów czasu wolnego.

Działanie 2

Tworzenie mechanizmów włączających dziedzictwo kulturowe w nowoczesny obieg gospodarczy: przemysłów czasu wolnego i przemysłów kultury.

Cel operacyjny 2.

Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Priorytet 1

Zachowanie autentycznego regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Działanie 1

Przyjęcie i upowszechnianie wyróżnika autentyczności regionów Lubelszczyzny.

Działanie 2

Pogłębianie form współpracy środowiska naukowego z samorządami w procesie ustalania autentycznych regionalnych wartości kulturowych.

Działanie 3

Wspieranie aktywności lokalnej w działaniach mających na celu uświadomienie wagi niematerialnego dziedzictwa kultury dla zachowania własnej tożsamości i znaczenia opieki nad tym dziedzictwem.

Działanie 4

Prowadzenie planowych działań wspierających dziedzictwo niematerialne oraz włączanie jego ochrony do różnych programów edukacyjnych.

Działanie 5

Realizowanie studiów naukowych dotyczących ochrony dziedzictwa niematerialnego, zwłaszcza zagrożonego.

Działanie 6

Wspieranie programów badawczych dotyczących dziedzictwa, zapewniających archiwizację i udostępnienie ich efektów.

Działanie 7

Tworzenie możliwości przekazywania przez twórców ludowych swej wiedzy, umiejętności i doświadczeń zawodowych młodemu pokoleniu.

Działanie 8

Wspieranie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Działanie 9

Kontynuacja prac badawczych i dokumentacyjnych zmierzających do stworzenia pełnej inwentaryzacji zasobów niematerialnych dziedzictwa kulturowego.

Działanie 10

Staranie o umieszczenie wybranych zabytków na europejskiej i światowej liście dziedzictwa kulturowego.

Działanie 11

Inspirowanie organizacji imprez kultywujących regionalne dziedzictwo kultury niematerialnej.

Priorytet 2

Zarządzanie niematerialnym dziedzictwem kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem działań zorientowanych na wymiar ekonomiczno-społeczny.

Działanie 1

Stwarzanie dogodnych warunków do rozwoju przemysłów kultury jako drogi przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i wzrostowi gospodarczemu:

Działanie 2

Wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych na terenach wiejskich nie objętych do tej pory takimi programami.

Działanie 3

Aktywny marketing niematerialnego dziedzictwa kulturowego, jako niepowtarzalnej atrakcji turystycznej województwa.

Działanie 4

Propagowanie publikacji regionalnych oraz wydawnictw popularyzujących dziedzictwo kulturowe Lubelszczyzny.

Cel strategiczny II.

Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego Lubelszczyzny w działaniach promocyjnych i edukacyjnych wpływających na rozwój społeczno – ekonomiczny.

Cel operacyjny 1.

Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego Lubelszczyzny.

Priorytet 1

Pogłębianie wiedzy społeczeństwa o dziedzictwie kulturowym w celu podniesienia jego świadomości, wrażliwości i aktywności w tym zakresie.

Działanie 1

Pogłębianie wiedzy o materialnym dziedzictwie kulturowym i idei jego ochrony przy użyciu nowoczesnych technologii, mediów oraz różnorodnych form edukacji społecznej.

Działanie 2

Popularyzacja akcji edukacyjnych na rzecz niematerialnego dziedzictwa kulturowego do wzmocnienia społecznej świadomości mieszkańców Lubelszczyzny.

Działanie 4

Edukacja użytkowników i właścicieli obiektów zabytkowych w zakresie zasad konserwatorskich: profilaktyki, etyki, i zabezpieczeń obiektów zabytkowych przed kradzieżą, pożarami, powodzią itp.

Działanie 5

Wspieranie organizowania praktyk studenckich i staży, mających na celu dokumentowanie zasobu dziedzictwa kulturowego województwa.

Działanie 6

Edukacja na rzecz dialogu międzykulturowego w oparciu o dziedzictwo kulturowe Lubelszczyzny.

Cel operacyjny 2.

Promocja dziedzictwa kulturowego Lubelszczyzny.

Priorytet 1

Promowanie zasobów dziedzictwa materialnego i niematerialnego na rzecz wzmocnienia rozwoju społeczno - ekonomicznego województwa.

Działanie 1

Rozwijanie nowoczesnych form promocji województwa wykorzystującej bogactwo dziedzictwa materialnego i niematerialnego jako czynnika rozwoju społeczno – ekonomicznego.

Działanie 2

Promocja istniejących szlaków kulturowych oraz propagowanie ich tworzenia jako istotnych działań dla promocji regionu.

Działanie 3

Promocja turystyki kulturalnej poprzez organizację międzynarodowych wydarzeń i przedsięwzięć kulturalnych.

Działanie 4

Wzmacnianie współpracy transgranicznej województwa lubelskiego z partnerami białoruskimi i ukraińskimi w zakresie wspólnej promocji.

Działanie 5

Promocja walorów niewykorzystywanych obiektów zabytkowych, jako miejsc dogodnych do nadania im istotnych funkcji społeczno – ekonomicznych.

Działanie 6

Promocja wiedzy społecznej dotyczącej przemysłów kultury jako istotnego potencjału sektora społeczno-ekonomicznego.

Działanie 7

Promocja krajobrazu kulturowego województwa lubelskiego jako atrakcyjnych miejsc dla aktywności filmowej.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO NA LATA 2006-2020

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020 jest dokumentem strategicznym o charakterze długofalowym, wyznaczającym cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego do roku 2020. Dokument określa priorytety, według których będzie rozwijać się województwo. Realizacja priorytetów nastąpi za pomocą poszczególnych celów, spośród których największe znaczenie dla ochrony dziedzictwa kulturowego mają priorytety 2 oraz 3 i zawarte w nich cele:

Cel 2.5 Wzmocnienie i wykorzystanie kapitału kulturowego i społecznego w regionie.

Do kierunków działań celu zaliczono m.in.:

- kształtowanie postaw obywatelskich oraz rozwój różnych form społeczeństwa obywatelskiego (w tym: edukacja i promowanie korzystnych postaw społecznych, pobudzanie aktywności społeczności lokalnych, kształtowanie tożsamości regionalnej i lokalnej);
- wsparcie rozwoju sektora usług kultury (w tym: wzmacnianie instytucji kultury, tworzenie atrakcyjnej i kompleksowej oferty organizacji kulturalnych);
- upowszechnianie kultury oraz wzrost uczestnictwa społeczeństwa w szeroko pojętym życiu kulturalnym (w tym: rozwój infrastruktury służącej upowszechnianiu dóbr kultury, promocja czytelnictwa, rozwój, poprawa jakości i dostępności szkolnictwa artystycznego).

Cel 3.2 Zachowanie i wzmocnienie różnorodności przyrodniczej, krajobrazowej i kulturowej.

Kierunki działań w ramach celu:

- wzbogacanie zasobów środowiska i wdrożenie zrównoważonej gospodarki zasobami naturalnymi, w tym zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich (zachowanie zróżnicowanych form rolnictwa i pejzażu wiejskiego, rewaloryzacja układów urbanistycznych, poprawa ładu przestrzennego jednostek osadniczych);
- ochrona kulturowa regionu, wzbogacenie różnorodności krajobrazowej i kulturowej (w tym: rewaloryzacja wartościowych obiektów, układów urbanistycznych i przestrzeni publicznych, tworzenie parków kulturowych, turystycznych szlaków kultury regionalnej, poprawa bazy lokalowej i funkcjonowania placówek kultury).

Cel 3.3 Rozwój ośrodków miejskich oraz funkcji metropolitalnych Lublina

Kierunki działań w ramach celu:

- rozwój większych i średnich miast województwa, wzmocnienie ich potencjału społeczno-ekonomicznego i turystycznego (w tym: wsparcie infrastruktury technicznej wspomagającej turystykę, usługi publicznej rynkowe, zwiększenie sieci usług kultury, poprawa warunków życia mieszkańców poprzez modernizację infrastruktury społecznej i komunalnej);
- rewitalizacja miast i zdegradowanych obszarów zurbanizowanych (w tym: rewitalizacja zabytkowej tkanki miejskiej);

- rozwój układu ulicznego i infrastruktury technicznej miast (w tym: infrastruktura rekreacyjna – ścieżki rowerowe i spacerowe);
- racjonalna gospodarka przestrzenną powiązana z efektywną polityką urbanistyczno – architektoniczną (w tym: poprawa skuteczności i znaczenia planowania przestrzennego dla rozwoju obszarów miejskich, wspieranie racjonalnej urbanizacji, poprawa estetyki i wizerunku miast).

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Plan wskazuje cele strategiczne zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego. Są to:

- poprawa jakości środowiska kulturowego poprzez ochronę wartości regionalnych,
- rewaloryzacja zasobów zabytkowych,
- kształtowanie rozwoju w ciągłości (kontynuacji) historycznej i kulturowej,
- porządkowanie struktury przestrzennej celem optymalizacji intensywności zabudowy i poprawy estetyki krajobrazu województwa.

Trzy główne cele zagospodarowania przestrzennego w województwie lubelskim:

Cel 1 – Efektywne wykorzystanie stanu zainwestowania, na które składa się m.in. ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego o najwyższych wartościach.

Cel 2 – Tworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju województwa i podnoszenie poziomu i jakości życia mieszkańców przez m.in. poprawę walorów estetycznych struktur przestrzennych i krajobrazu.

Cel 3 – Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i konkurencyjności obszaru województwa, a przede wszystkim m.in. zwiększenie atrakcyjności województwa z punktu widzenia walorów środowiska i kontaktów z bliższym i dalszym otoczeniem.

W sferze zagospodarowania przestrzennego - środowisko kulturowe sformułowano następujące cele:

Cel główny: Ochrona i pomnażanie dziedzictwa kulturowego oraz jego wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju społecznego i gospodarczego.

Cele operacyjne:

- umacnianie publicznego charakteru zadań samorządów w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie zapewnienie systemowych warunków ich finansowania;
- tworzenie warunków ochrony i promowania dziedzictwa kulturowego regionu jako miejsca spotkań trzech różnych kultur: łacińskiej, prawosławnej i żydowskiej;
- tworzenie warunków powszechnej dostępności dóbr kultury niezależnie od środowiska społecznego i miejsca zamieszkania.

Naczelną zasadą zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego określono wpisanie dziedzictwa kulturowego w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz, co dotyczy zarówno zespołów, jak i poszczególnych obiektów zabytkowych.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego ustalono również zasady gospodarowania przestrzenią do których zaliczono m.in.: szczególną ochronę i oszczędne wykorzystanie przestrzeni nieurbanizowanej, stanowiącej trudno odnawialny zasób przestrzeni regionu, ze szczególnym uwzględnieniem m.in. krajobrazów wiejskich o zachowanej tożsamości kulturowej.

Wiodące działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego regionu lubelskiego obejmują takie dziedziny, jak:

- ochrona miast historycznych (ochrona, konserwacja, rewaloryzacja i rewitalizacja historycznej substancji i struktury zabytkowej oraz kreowanie wizerunku zespołu zabytkowego jako żywego elementu współczesnego i rozwijającego się miasta);
- rewaloryzacja krajobrazów (najcenniejszych założeń kompozycyjnych i krajobrazowych);

- zabytki sakralne;
- obszary archeologiczne;
- ochrona krajobrazu kulturowego;
- działania proturystyczne – zagospodarowanie obiektów historycznych i zasobów kulturowych dla potrzeb turystyki.

Główne kierunki i priorytety działań w zakresie ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego w województwie:

- prowadzenie ochrony konserwatorskiej poprzez konserwację będącą działaniem zmierzającym do permanentnego utrzymania zabytków w stanie gwarantującym zachowanie ich wartości, rewaloryzacje i adaptacje do nowych funkcji oraz „kontynuacje” czyli tworzenie współczesnego otoczenia zabytków w nawiązaniu do tradycji.
- kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego.
- tradycja i tożsamość kulturowa – utrzymanie ciągłości tradycji i tożsamości ludności z miejscem zamieszkania.
- rozwój aktywności kulturalnej.

PROGRAM ROZWOJU I REWITALIZACJI MIAST - WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Głównym celem Programu jest „Poprawa atrakcyjności i konkurencyjności miast regionu służąca zrównoważonemu rozwojowi województwa”. Dokument stwierdza, iż negatywny wizerunek miast potęgowany jest przez występujące powszechnie zjawiska, do których zaliczono m.in. degradacje, bądź niezadowalający stan zachowania tkanki zabytkowej miast. Priorytety w realizacji celu nadrzędnego to:

1. Rewitalizacja zdegradowanych terenów miejskich;
2. Poprawa standardów funkcjonowania i rozwoju miast;
3. Wzrost i efektywne wykorzystanie potencjału miast;

Do najważniejszych celów powiązanych z ochroną dziedzictwa kulturowego oraz odnoszących się do Puław, a które będą realizowane w ramach powyższych priorytetów można zaliczyć:

Cel 1.2 Rewitalizacja zabytkowej tkanki miast

Kierunki działań w ramach celu:

- renowacja zabytkowych centrów miejskich, zabytkowych obiektów i zespołów zabudowy oraz przestrzeni publicznych w układach urbanistycznych,
- remonty, modernizacja i adaptacja obiektów historycznych wraz z otoczeniem na cele (funkcje) wynikające z polityki rozwoju miast (edukacja, turystyka, kultura, usługi itd.) z uwzględnieniem funkcji mieszkaniowej,
- rewitalizacja, zagospodarowanie i zabezpieczenie historycznych podziemi.

Cel 2.2 Ochrona, zachowanie tożsamości i różnorodności kulturowej i przyrodniczej miast regionu

Kierunki działań w ramach celu:

- ochrona, rewaloryzacja obiektów i zespołów zabudowy o szczególnym znaczeniu dla tożsamości kulturowo – historycznej miast regionu,
- ochrona, rewaloryzacja, rewitalizacja charakterystycznych (unikatowych) układów urbanistyczno-przestrzennych miast regionu (skala i rodzaj zabudowy, panoramy widokowe, sylwetki miast, dominanty itd.),
- rewitalizacja, rehabilitacja zdegradowanych terenów zielonych, zwiększanie powierzchni terenów zielonych w ośrodkach miejskich,

- promowanie walorów krajobrazowych miast.

Cel 3.2 Rozwój większych miast jako regionalnych ośrodków rozwoju

Kierunki działań w ramach celu:

- modernizacja i rozbudowa bazy usług, edukacji, kultury, zdrowia, turystyki itd.,
- zwiększenie sieci usług kultury (modernizacja i rozbudowa bazy, doposażenie bazy, rozszerzanie oferty, itp.),
- rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej miast regionu (wzbogacanie bazy o nowe obiekty, podniesienie standardów obiektów istniejących, adaptacja budynków, zespołów i obiektów zabytkowych na cele związane z turystyką),
- organizacja regionalnych i lokalnych ośrodków informacji turystycznej oraz jednostek wspierających rozwój turystyki,
- podniesienie turystycznej i inwestycyjnej atrakcyjności miast regionu poprzez konserwację, rewitalizację i rewitalizację tkanki historycznej, wspieranie estetyki i ład przestrzennego na terenach zurbanizowanych.

Cel 3.3 Rozwój mniejszych miast jako ponadlokalnych ośrodków obsługi

Kierunki działań w ramach celu:

- zachowanie, rozbudowa i rozwój podstawowej bazy usług, edukacji, kultury, zdrowia, turystyki itd.,
- rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej miast, wykorzystanie indywidualnych walorów i wartości kulturowych miast dla rozwoju turystyki,
- zachowanie warunków powszechnej dostępności do kultury zwłaszcza w mniejszych ośrodkach (modernizacja, rozbudowa, doposażenie bazy, rozszerzanie oferty, itp.).

KONCEPCJA PROGRAMOWO-PRZESTRZENNA ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

Celem nadrzędnym Konceptji jest „Podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej województwa, zwiększenie ruchu turystycznego przy jednoczesnym zachowaniu walorów kulturowych i przyrodniczych regionu”.

W ramach tego celu wyznaczono następujące priorytety:

Priorytet 1. Tworzenie i rozwój markowych produktów turystycznych

Cel operacyjny 1.1 Podnoszenie konkurencyjności produktów strategicznych dla rozwoju turystyki w województwie

Kierunki działań w ramach celu:

- kreowanie nowoczesnej oferty turystycznej w oparciu o walory kulturowe markowych produktów turystycznych,
- utrzymywanie i promowanie istniejących kulturowych szlaków turystycznych,
- lepsza ochrona i ekspozycja istniejących atrakcji turystycznych województwa, a zwłaszcza dziedzictwa kultury, historii i unikatowych walorów przyrodniczych,
- poprawa wizerunku i postrzegania województwa lubelskiego.

Priorytet 2. Kształtowanie walorów turystycznych województwa

Cel operacyjny 2.1 Podnoszenie atrakcyjności poprzez ochronę, ekspozycję zasobów kulturowych i przyrodniczych

Kierunki działań w ramach celu:

- ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej,

- ochrona kulturowa, wzbogacenie kulturowe regionu (m.in.: ochrona i rewaloryzacja, a także podniesienie ekspozycyjności wszystkich zabytkowych zespołów architektonicznych obiektów drewnianych i murowanych oraz zespołów urbanistycznych ochrona i rewaloryzacja oraz podniesienie ekspozycyjności wszystkich sanktuariów w regionie).

Priorytet 3. Rozwój infrastruktury turystycznej i usług turystycznych

Cel operacyjny 3.3 Wsparcie rozwoju infrastruktury uzupełniającej

Kierunek działań w ramach celu:

- dostosowanie istniejących placówek kultury do potrzeb ruchu turystycznego i ich szersze udostępnienie dla turystów.

Koncepcja wskazuje główne kierunki kształtowania przestrzeni turystycznej województwa lubelskiego oraz określa czynniki atrakcyjności turystycznej wskazanych obszarów i rejonów. Zaliczyć do nich można:

- występowanie zespołów i obiektów zabytkowych o wysokich walorach dziedzictwa kulturowego oraz sanktuariów,
- walory przyrodnicze i krajobrazowe,
- walory kulturowe,
- sposoby udostępniania walorów turystycznych obszaru.

Koncepcja zwraca też uwagę na ważną rolę turystyki kulturowej. Wykreowanie wydarzeń i imprez kulturalnych oraz miejsc z nimi związanych jest szansą dla regionu. Główne kierunki rozwoju sektora turystycznego to m.in.:

- turystyka krajoznawcza - indywidualna i zorganizowana (wycieczkowa) wykorzystująca dziedzictwo kulturowe, oparte o ekspozycje zabytków oraz bogatą i barwną historię regionu;
- turystyka wielokulturowego pogranicza – związana z różnorodnością i wielokulturowością historyczną regionu;
- turystyka promocyjna - związana z walorami turystycznymi lubelskiej wsi, z obyczajami, czy twórczością ludową, walorami etnograficznymi, folklorem. Tradycje kultury ludowej kultywowane są w wielu miejscowościach regionu, a ich ochronie i popularyzacji służy szereg festiwali i przeglądów. Obejmuje ona także promocję organizowanych przez organizacje i samorządy cyklicznych imprez artystycznych, folklorystycznych czy też sportowych;

5.3 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie powiatu

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PUŁAWSKIEGO

W strategii brak odniesień do dziedzictwa historycznego, jednak zauważyć należy, że dokument traci ważność pod koniec roku i być może w nowej perspektywie czasowej takie zapisy się znajdą. W dużej mierze dokument podkreśla, że zadaniem strategicznym jest opracowanie przy pomocy ekspertów kompleksowej Strategii Rozwoju Turystyki, która przy wsparciu promocyjnym powiatu może doprowadzić do rozkwitu regionu i przyczynić się do wzrostu gospodarczego. Opracowanie tego typu będzie odpowiedzią na niepowtarzalne możliwości turystyczne regionu a towarzyszące strategii wskazania marketingowe zwiększą rozpoznawalność regionu zarówno w Polsce jak i Europie.

Z rozwojem turystyki związana jest jeszcze jedna inicjatywa, mająca na celu usprawnienie obsługi turystów poprzez wprowadzenie kompleksowej informacji turystycznej, która w całości z informatyzowana świadczyłaby usługi między innymi z zakresu wskazywania obiektów, sporządzania zindywidualizowanych ofert

wypoczynkowych, informowania o wolnych miejscach hotelowych. System ten miałby nadzorować realizację Strategii Rozwoju Turystyki i wyznaczać standardy opieki nad gośćmi.

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU PUŁAWSKIEGO

Na rok 2015 powiat puławski nie posiada opracowanego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

5.4 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie gminy

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA PUŁAWY

Studium określa kierunki polityki przestrzennej w odniesieniu do gminy miasta Puławy jako jednostki samorządowej ale i istotnego ogniwa sieci osadniczej położonej wokół miasta oraz istotnego ośrodka miejskiego w skali całego województwa. Polityka rozwoju miasta ma na celu ukształtowanie Puław jako pełnowartościowego ośrodka miejskiego województwa lubelskiego. Za nadrzędny, zasadniczy cel rozwoju i przekształceń struktury przestrzennej Gminy Miasto Puławy uznano wykreowanie miasta na znaczący ośrodek gospodarczo – naukowo – turystyczny województwa lubelskiego. Nowa wizja miasta ma przyciągnąć do niego inwestorów strategicznych oraz zatrzymać w mieście jego mieszkańców.

Dokument wskazuje, iż na terenie miasta Puławy występują zarówno historyczne układy urbanistyczne, jak i obiekty o znaczących wartościach kulturowych. Ochrona tych wartości w mieście tym bardziej nabiera znaczenia, że ze względu na bliskość Kazimierza Dolnego Puławy mogą przejąć część kierujących się do niego turystów lub też nawet stać się samodzielnym, ważnym w skali regionu i kraju ośrodkiem kulturalno-turystycznym.

Realizacja ochrony wartości kulturowych to nie tylko ochrona istniejących ale i dodawanie nowych wartości. Przyjęto, że odbywać się powinna poprzez zmiany jakościowe w wewnętrznej strukturze objętych i wskazanych do objęcia ochroną obiektów i zespołów. Szczególnie cenna jest panorama od strony Wisły, skąd zespół obiektów położonych na wysokiej skarpie wśród wysokiej zieleni parkowej tworzy unikatowy zespół urbanistyczno – krajobrazowy. Oś kompozycyjna zespołu oparta na ciągu Alei Królewskiej – Alei Partyzantów - podkreślona poczwórnym szpalerem lip – jest przedłużeniem i podkreśleniem osi Pałacu Czartoryskich, czym podkreśla rangę zespołu pałacowo – parkowego.

Dla ochrony wartościowych układów urbanistycznych, zespołów obiektów oraz pojedynczych obiektów o walorach historycznych ustanowione zostały przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków strefy ochrony konserwatorskiej:

1. Strefa ochrony historycznej struktury przestrzennej – obejmuje zespół pałacowo-parkowy oraz tereny do niego przylegające położone u podnóża skarpy pałacowej oraz rozciągające się od ulicy Zielonej na wschodzie do ulicy Filtrowej, potem wzdłuż Alei Królewskiej aż do ulicy Piłsudskiego i Alei Małej; zachodnią granicę strefy wyznacza ulica Czartoryskich a dalej ulica Waryńskiego i Ks. Izabeli do ulicy Piłsudskiego aż do terenów ogródków działkowych – zgodnie z załącznikami graficznymi; w strefie tej obowiązuje:
 - zachowanie zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, tj. istniejącego układu ulic, szpalerów drzew, osi widokowych i kompozycyjnych, układu zbiorników i cieków wodnych,
 - zakaz wytyczania nowych ciągów komunikacyjnych,
 - dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i bryły,
 - nawiązanie kompozycją i wystrojem architektonicznym elewacji nowych lub przebudowywanych budynków do istniejących obiektów historycznych – poprzez stosowanie podobnych zasad podziału, detali, rozwiązań materiałowych, proporcji,
 - zachowanie istniejącego drzewostanu o charakterze historycznym,
 - zakaz wprowadzania zwartej zieleni wysokiej,

- zakaz umieszczania reklam i znaków informacyjno-plastycznych,
- zakaz wznoszenia obiektów kubaturowych – chyba, że ustalenia dla terenu nie stanowią inaczej,
- obowiązek uzyskania przez inwestora, od wojewódzkiego konserwatora zabytków - przed wydaniem pozwolenia na budowę lub zgłoszeniem właściwemu organowi – pozwolenia na realizację prac dla obiektów znajdujących się w rejestrze zabytków oraz w obrębie strefy ochrony konserwatorskiej,
- stosowanie wyłącznie elementów małej architektury (latarni, ogrodzeń, ławek) o stylistyce nawiązującej do form historycznych (np. latarni „pastoralnych” lub „kandelabrowych”, bram metalowych kutych),
- ochrona nawarstwień i obiektów archeologicznych, zalegających pod poziomem gruntu, stanowiących świadectwo przekształceń tkanki miejskiej.

2. Strefa ochrony obiektów zabytkowych (znajdujących się w rejestrze i ewidencji WKZ) – obejmuje zespół Liceum Ogólnokształcącego im. ks. A.J. Czartoryskiego, działkę budynku Starostwa Powiatowego oraz kilka pojedynczych budynków, głównie willi mieszkalnych. Na terenach położonych w zasięgu strefy ochrony obiektów zabytkowych należy postępować wg zasad:

- wszelkie prace remontowe i budowlane mogą być prowadzone w oparciu o wytyczne konserwatorskie i pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i bryły,
- nawiązanie kompozycją i wystrojem architektonicznym elewacji nowych lub przebudowywanych budynków do istniejących obiektów historycznych – poprzez stosowanie podobnych zasad podziału, detali, rozwiązań materiałowych, proporcji,
- stosowanie wyłącznie elementów małej architektury (latarni, ogrodzeń, ławek) o stylistyce nawiązującej do form historycznych (np. latarni „pastoralnych” ” lub „kandelabrowych”, bram metalowych kutych),
- ochrona nawarstwień i obiektów archeologicznych, zalegających pod poziomem gruntu, stanowiących świadectwo przekształceń tkanki miejskiej.

Dla obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków ustala się:

- nakaz zachowania formy zewnętrznej budynku,
- nakaz zachowania układu kompozycyjnego bryły i elewacji,
- zakaz nadbudowy i zmiany geometrii dachu
- nakaz zachowania form detali architektonicznych oraz odtworzenie historycznych detali w przypadku ich braku,
- wszelkie prace remontowe i budowlane mogą być prowadzone w oparciu o wytyczne konserwatorskie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

3. Strefa konserwatorskiej ochrony archeologicznej – wymaga ustanowienia na mocy planu miejscowego dla ochrony stanowisk archeologicznych.

W obrębie stanowisk zabytków archeologicznych lub stref ochrony archeologicznej powinny pojawić się następujące zapisy:

- wszelkie prace prowadzone w obrębie stanowisk archeologicznych lub strefie ochrony archeologicznej wymagają uzyskania warunków i wytycznych konserwatorskich w celu ustalenia dalszego toku postępowania;
- wszelkie inwestycje liniowe (drogi, sieci) oraz budowlane kubaturowe prowadzone w obrębie stanowiska lub strefie ochrony archeologicznej wymagają przeprowadzenia przedinwestycyjnych, ratowniczych badań wykopaliskowych lub prowadzenia prac pod nadzorem uprawnionego archeologa;
- jeżeli na obszarze objętym planem zostanie znaleziony przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, należy ten przedmiot przy użyciu dostępnych środków zabezpieczyć i oznakować miejsce jego znalezienia oraz zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu

właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe Prezydenta Miasta, celem ustalenia dalszego toku postępowania.

Realizacja ochrony wartości kulturowych odbywać się powinna poprzez zmiany jakościowe w ich wewnętrznej strukturze.

Proponowane kierunki działań to:

- wprowadzenie unikalnego w skali regionu i kraju, wyspecjalizowanego programu na tereny sąsiadujące z zespołem pałacowo-parkowym, umożliwiające jego rewitalizację i właściwe dla niego wykorzystanie,
- ograniczenie wysokości zabudowy w strefie ochrony historycznej struktury przestrzennej z nakazem kształtowania zabudowy w nawiązaniu do obiektów historycznych,
- rewitalizacja terenów zabudowy mieszkaniowej i usługowej w sąsiedztwie zespołu pałacowo – parkowego,
- podejmowanie działań zgodnych z zaleceniami konserwatorskimi Wojewódzkiego Konserwatora Ochrony Zabytków w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego ochrony dóbr kultury.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA MIASTA PUŁAWY NA LATA 2007-2015 - AKTUALIZACJA.

Projekty ujęte w LPR, związane z rewaloryzacją i rewitalizacją dziedzictwa kulturowego Puław: Ożywienie obszaru turystyczno-rekreacyjnego i kulturowego w bezpośrednim sąsiedztwie osady pałacowej.

- Rewitalizacja łachy wiślanej z połączeniem jej śródlądowym szlakiem żeglownym.
- Rewaloryzacja zieleni i małej architektury na terenie zespołu pałacowo-parkowego IUNG-PIB w Puławach.
- Remont i adaptacja Domku Żółtego (Aleksandryjskiego).
- Remont i rewaloryzacja Domku Chińskiego usytuowanego na terenie zespołu pałacowo-parkowego IUNG-PIB w Puławach.
- Remont i rewaloryzacja Domu Gotyckiego usytuowanego na terenie zespołu pałacowo-parkowego IUNG-PIB w Puławach.
- Remont i rewaloryzacja Łuku Rzymskiego usytuowanego na terenie zespołu pałacowo-parkowego IUNG-PIB w Puławach.
- Remont i rewaloryzacja Świątyni Sybilli usytuowanej na terenie zespołu pałacowo-parkowego IUNG-PIB w Puławach.
- Remont pomieszczeń sal zabytkowych w części środkowej Pałacu Czartoryskich.
- Renowacja dawnego Zajazdu pod Pielgrzymem.
- Remont budynku dawnego szpitala im. św. Karola Boromeusza - ul. Czartoryskich.
- Rewitalizacja Cmentarza Włostowickiego.
- Przystosowanie ogrodu i willi „Samotnia” do działalności kulturalnej i turystycznej.
- Kontynuacja budowy bulwaru nadwiślańskiego wraz z przystosowaniem istniejącego portu rzecznoego do pełnienia funkcji turystyczno-rekreacyjnych.
- Odnowa powiatowych budynków użyteczności publicznej przy Al. Królewskiej 19 w Puławach.
- Kompleksowa modernizacja Skweru Niepodległości.
- Rewitalizacja szkoły i internatu I L.O. im Ks. A. J. Czartoryskiego oraz budynku Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej, wraz z ich otoczeniem.
- Odnowa Młodzieżowego Domu Kultury w Puławach.

Należy dodać, że aktualność programu kończy się w bieżącym roku i wymaga on przeprowadzenia ewaluacji założonych celów i wyznaczenia nowych na następną perspektywę obowiązywania LPR.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA PUŁAWY DO ROKU 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030

W dokumencie zawarto najważniejsze cele rozwoju Puław w podziale na cele strategiczne, w ramach których wyszczególniono cele pośrednie. Do najważniejszych celów z punktu widzenia niniejszego programu zaliczyć należy cel pośredni I.4 Ochrona dziedzictwa kulturowego, który zakłada następujące działania:

I.4.1. Wsparcie rewaloryzacji zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego i udostępniania go na potrzeby ruchu turystycznego i mieszkańców Puław

Ze względu na wyjątkowy charakter zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego, będącego swoistą wizytówką Puław, zadanie związane z jego odnową funkcjonalną uznać należy za kluczowe nie tylko dla rozwoju Miasta, ale również i całego regionu. Przedsięwzięcie to stanowi kontynuację realizacji zadań określonych w „Strategii Rozwoju Miasta Puławy na lata 2007-2015 (aktualizacja)” i realizowane będzie przez właściciela obiektu, jakim jest Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB. Rolą Miasta natomiast będzie aktywne wspieranie działań, które podnoszą atrakcyjność i dostępność obiektów (zarówno parku, jak i budynków) zespołu dla zwiedzających. Równoległe z pracami rewaloryzacyjnymi wspierane powinny być działania na rzecz rozwoju funkcji kulturalnych zespołu i szerokiego udostępniania go na potrzeby obsługi ruchu turystycznego i mieszkańców miasta.

I.4.2. Kontynuacja rewaloryzacji obiektów zabytkowych w zgodzie z Gminnym programem opieki nad zabytkami dla Miasta Puławy

Zachowanie w jak najlepszym stanie zlokalizowanych na terenie Puław obiektów o charakterze zabytkowym uznane zostało za ważne zadanie dla władz samorządowych oraz lokalnej społeczności. W celu koordynowania działań rewaloryzacyjnych przygotowano i przyjęto Czteroletni Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Puławy na lata 2011-2014 będący kontynuacją działań z okresu 2007-2010. Ze względu na specjalistyczny charakter tego programu proces rewaloryzacji obiektów dziedzictwa kulturowego należy przyporządkować temu dokumentowi. Rezultatem realizacji programu ma być odczuwalna i społecznie akceptowalna poprawa w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych, zasobu dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Ważnym jest, aby w działaniach podejmowanych w tym zakresie aktywnie uczestniczyli mieszkańcy miasta, natomiast zadaniem samorządu jest zarówno tworzenie i wspieranie inicjatyw mających na celu opiekę nad zabytkami, jak i właściwe aktualizowanie programu.

Ważną tematykę porusza również cel pośredni II.4 Rozwój turystyki i rekreacji, który zakłada działania mające na celu jak najlepsze wykorzystanie zasobów zabytkowych w polityce promocji miasta. Istotną składową tych działań jest również współpraca z sąsiednimi jednostkami samorządowymi oraz regionalnymi organizacjami turystycznymi. Cel zwraca uwagę na dużą rolę Wisły, jako jednego z kluczowych elementów strategii rozwoju turystycznego.

Należy także wskazać cel pośredni I.1 Kształtowanie przestrzeni Miasta służące wszechstronnemu rozwojowi, w którym zaznaczono konieczność kontynuacji Lokalnego Programu Rewitalizacji, a także jak najlepszego zagospodarowania przestrzeni publicznej, w tym również z uwzględnieniem zasobów dziedzictwa kulturowego.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO MIASTA PUŁAWY

6.1 CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA MIASTA PUŁAWY

Puławy położone są w północno-zachodniej części województwa lubelskiego, w powiecie puławskim. Są jednym z głównych ośrodków osadniczych województwa, stolicą powiatu, siedzibą urzędów miasta i gminy. Od zachodu i północy (przez Wisłę) miasto graniczy z gminą Puławy, od wschodu z gminą Końskowola, od południa gminy Kazimierz Dolny oraz gminą Janowiec. W skład powiatu puławskiego wchodzi także gminy:

Żyrzyn, Wąwolnica, Markuszów, Kurów, Baranów oraz Nałęczów. Najbliższymi dużymi jednostkami miejskimi są miasto Dęblin (odległość 22km) oraz miasto Lublin, stolica województwa (odległość 50km).

Miasto w całości położone jest na prawym brzegu rzeki Wisły. Zabudowa miejska w formie skoncentrowanej zlokalizowana jest w środkowozachodniej i środkowej części miasta, po obu stronach przebiegającej prostopadle do Wisły szosy lubelskiej. W części południowej wzdłuż Wisły znajdują się pola uprawne, wzdłuż drogi do Kazimierza Dolnego rozciąga się zabudowa jednorodzinna i osadnicza. Południowo – wschodnia część miasta to najwyżej położone tereny wysoczyzny porożciniane licznymi wąwozami. W części północnej dominują lasy, których zwarty kompleks oddziela tereny zabudowy miejskiej od terenów przemysłowych.

Puławy zajmują powierzchnię 50,49 km², zamieszkiwało je 48 436 osób według danych na 31 grudnia 2014 r. Bardzo charakterystyczna dla miasta Puławy jest struktura użytkowania gruntów gdzie znaczny udział posiadają lasy (głównie ochronne wokół Zakładów Azotowych) zajmujące około 35% powierzchni miasta oraz użytki rolne zajmujące niecałe 30% powierzchni.

6.2 RYS HISTORYCZNY MIASTA PUŁAWY

Puławy stanowią jeden z głównych ośrodków osadniczych województwa, którego początki sięgają okresu neolitu (ok. IV-III tys. p.n.e.) – osada tzw. kultury ceramiki rytowej. Osada ta o charakterze wielokulturowym, zlokalizowana na terenie Włostowic rozwijała się w epoce brązu (II tys. p.n.e.), w czasach rzymskich (I-IV w. n.e.) oraz w okresie wczesnego średniowiecza (VI-XII w.)

Pierwsza osada - w miejscu zajmowanym obecnie przez centrum Puław - została założona na początku XVI w. i obsługiwała przeprawę przez Wisłę. Z małej początkowo osady handlowo- rybackiej (wymieniona w 1645 r. jako wieś stanowiąca część klucza końskowolskiego) Puławy szybko przekształciły się w wielofunkcyjne założenie rezydencjonalne.

W połowie XVIII w. wzrasta znaczenie Puław jako węzła komunikacyjnego i portu zbożowego. Rozwija się przeprawa przez Wisłę na szlaku Warszawa-Kozienice-Lublin-Lwów, która stanowiła trakt pocztowy ze stacją w Puławach.

Dalszy rozwój Puław następuje od 1782 r., kiedy to dobra puławskie obejmuje książę Adam Kazimierz Czartoryski, generał ziem podolskich i feldmarszałek austriacki, ożeniony z Izabelą z Flemingów, jedną z dziedziczek majątku po podskarbinie litewskim Jerzym Flemingu. Puławy stały się wówczas główną rezydencją Czartoryskich, którzy osiedlili się tu na stałe.

Po upadku powstania w 1831 r. Czartoryscy utracili Puławy, które skonfiskowane zostały przez rząd carski w 1846 r. Zmieniono wówczas nazwę miejscowości na Nową Aleksandrię. W 1844 r. w przebudowanym pałacu umieszczony został Instytut Maryjski Wychowania Panien, zaś w 1862 r. Instytut Politechniczny i Rolniczo-Leśny, funkcjonujący do 1863 r.

Wzdłuż ul. Zielonej powstała dzielnica willi dawnych serwitörów dworskich i nowych urzędników carskich. Postępował też proces usamodzielniania się osady od pałacu, głównie dzięki ludności żydowskiej, rozbudowującej nową dzielnicę Piaski (w części pn. Puław).

W 1869 r. utworzono Instytut Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa. Związany z tym napływ ludności oraz lokalizacja silnego garnizonu wojska przy drodze do Lublina przyczyniły się do przeniesienia tu siedziby powiatu z Kazimierza Dolnego w 1867 r.

Na proces urbanizacji miasta bezpośredni wpływ miał fakt powstania w latach 70-tych XIX w. linii Kolei Nadwiślańskiej i dworca w odległości kilku kilometrów od centrum, rozwój przemysłu i wzrost zaludnienia. Puławy z zespołu luźno rozrzuconych wiosek obsługujących osadę pałacową przekształciły się w ciągu XIX w. w ważny ośrodek gospodarczy, administracyjny i naukowy, co potwierdzone zostało nadaniem praw miejskich w 1906 r.

Pod koniec XIX i na początku XX w. zmienił się wygląd zabudowy centrum ówczesnej osady. Zabudowana została murowanymi, dwukondygnacyjnymi kamienicami. Główną osią układu przestrzennego Puław stała się dawna ulica Żyrzyńska.

Miasto posiadało dogodne połączenie z lewym brzegiem Wisły poprzez wybudowany w 1915 r. przez wojska rosyjskie most drewniany - zniszczony przy ich odwiecie oraz kolejny wzniesiony w 1916 r. przez wojska austriackie. Obecnie istniejący żelazny most im. Mościckiego wzniesiony został w 1934 r.

Dwudziestolecie międzywojenne było dla Puław okresem intensywnego rozwoju terytorialnego, wzmożonego ruchu budowlanego i wzrostu ludności. W 1934 r. zbudowano wodociągi obsługujące śródmieście, nieco później rozpoczęto prace kanalizacyjne.

Pierwsze lata powojenne łączyły się z odbudową mostu na Wiśle (1949 r.), uruchomieniem fabryki żelatyny (1952 r.), a także kilku mniejszych zakładów. Przełomowe znaczenie w rozwoju współczesnych Puław miał rok 1962, w którym podjęto decyzję o budowie Zakładów Azotowych w północnej części miasta. Rozwój Zakładów przyczynił się do szybkiej rozbudowy Puław. Powstały wówczas nowe osiedla blokowskie wielorodzinnych, które stały się negatywnymi dominantami w strukturze przestrzennej osady pałacowej.

6.3 KOMPOZYCJA PRZESTRZENNA PUŁAW

Najbardziej charakterystyczne elementy kompozycji przestrzennej Puław związane są z barokowym założeniem pałacowo-parkowym. Główna oś pałacu, wyznaczona obecnie przez Aleję Królewską, Aleję Partyzantów i dalej ulicę Żyrzyńską jest jedną z najdłuższych tego typu osi widokowych w Polsce.

W bardzo dobrym stanie zachowany jest sam zespół pałacowo-parkowy, w którym w bardzo charakterystyczny sposób rozmieszczono drobne pawilony ogrodowe, tworzące wyrazistą kompozycję niewielkich dominant położonych na samym skraju skarpy wiślanej, w otoczeniu zieleni. Najważniejszą z dominant przestrzennych w mieście jest sam Pałac Czartoryskich, dominujący w panoramie miasta widzianej od strony rzeki. Widok na miasto z tego kierunku zakłócają niestety wysokie bloki zrealizowane w latach 60-tych i 70-tych w sąsiedztwie portu. Wyraźnie dysharmonizują one z niewielką skalą zabudowy historycznej.

Układ dawnej zabudowy administracyjno-folwarcznej położonej w sąsiedztwie pałacu nie zachował się w całości do naszych czasów, na jego miejscu powstały nowe osiedla blokowskie wielorodzinnych, nie pasujące swoimi gabarytami ani wystrojem architektonicznym do historycznego sąsiedztwa. Układ przestrzenny tych osiedli zakłóca odbiór osi pałacowej, nie tworząc jednocześnie żadnych lokalnych osi poprzecznych, co było tradycją w kształtowaniu przestrzeni miasta jeszcze w XVIII wieku.

W zdecydowanie lepszym stanie jest zespół willowy na Mokradkach, powstały w obecnym kształcie w XIX wieku i na początku wieku XX. Zabudowa jest jednorodna funkcjonalnie i gabarytowo.

Centrum Puław nie jest obecnie zdefiniowane przestrzennie. Zespół administracyjno-biurowy uzupełniony budynkiem kościoła zlokalizowany jest po północnej stronie ulicy Lubelskiej. Budynki tworzą wspólne wnętrza urbanistyczne odgródzone od ulicy układu podstawowego. Obiekty usługowe występują również wzdłuż ulicy Piłsudskiego i Centralnej, przy czym w większości są to obiekty w nienajlepszym stanie wizualnym, nie tworzące wyraźnej linii zabudowy.

Dawna oś rozwojowa miasta – Aleja Partyzantów i Żyrzyńska – również uległa przekształceniom. W sąsiedztwie dawnych willi i historycznych budynków usługowych (liceum, szpital) powstały współczesne zespoły zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej uzupełnione zabudową usługową (biura, hotele, sklepy itd.) o różnej wysokości i różnej oprawie architektonicznej. Duża ilość zieleni, zwłaszcza szpalery lip wzdłuż Alei Partyzantów, wprowadzają w ten zespół element porządkujący i uspokajający przestrzeń.

Istotnymi elementami w strukturze miasta są tereny zieleni. Duże kompleksy leśne sąsiadują bezpośrednio z centrum miasta oddziałując na odbiór przestrzeni miejskiej. Rozległe łąki i łągi wzdłuż Wisły tworzą panoramę miasta od strony rzeki.

6.4 ZABYTKI NIERUCHOME

Scharakteryzowanie zasobów zabytkowych ma na celu określenie, co przede wszystkim należy chronić i czym należy się opiekować, a tym samym ma pomóc we właściwym rozłożeniu najważniejszych akcentów w programie opieki nad zabytkami. Zadania i cele sformułowane w Programie są bezpośrednio zależne nie tylko

od zasobu zabytków znajdujących się na terenie miasta Puławy, lecz również od ich stanu zachowania. I tak: bardzo dobry lub dobry stan zachowania wymaga jedynie stałej troski o obiekt (jak np. prowadzenie bieżących remontów). Natomiast znaczny stopień zniszczenia substancji zabytkowej implikuje cały proces działań (pozostających przede wszystkim w gestii właścicieli, posiadaczy obiektów oraz wojewódzkiego konserwatora zabytków) niezbędnych do powstrzymania dalszej degradacji. Skuteczna opieka nad zabytkami wymaga jednak nie tylko wiedzy dotyczącej wartości zabytków zlokalizowanych na terenie miasta, lecz także dostrzegania występujących problemów i reagowania na pojawiające się zagrożenia.

Na terenie miasta Puławy występują obiekty zabytkowe:

- wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego,
- figurujące w gminnej ewidencji zabytków Miasta Puławy
- stanowiska archeologiczne.

Najważniejszym zabytkiem Puław, wokół którego w XIX wieku rozwinęła się osada miejska, jest zespół pałacowo-parkowy Książąt Czartoryskich (pierwotnie Lubomirskich) sięgający początkami lat 70. XVII wieku. Czas jego świetności przypada na przełom XVIII i XIX wieku, gdy jako siedziba Czartoryskich stał się - obok Warszawy - najważniejszym ośrodkiem kulturalnym i artystycznym w kraju. Z rezydencją tą związane są nazwiska słynnych projektantów, w tym Tylmana z Gameraen - autora pierwotnej formy pałacu z końca XVII wieku, Franza Mayera i F. S. Debla (zatrudnionych m.in. przy restauracji pałacu w 2. ćw. XVIII wieku), a także Chrystiana Piotra Aignera, z którego działalnością wiąże się przekształcenie pałacu w 2. ćw. XIX wieku, budowa pałacu Marynki, a także powstanie dużego zespołu pawilonów ogrodowych utrzymanych w duchu romantyzmu. Na szczególną uwagę zasługuje Dom Gotycki i Świątynia Sybilli zaprojektowane dla Izabeli Czartoryskiej jako miejsce przechowywania "pamiątek z przeszłości".

Na przestrzeni wieków przekształcało się otoczenie pałacu, wokół którego powstało szereg uregulowanych ulic, a także aleja zw. Królewską, skierowana na oś główną pałacu, obsadzona czterema rzędami drzew i łącząca się z gościńcem lubelskim. Ta wielka reprezentacyjna aleja wjazdowa już wówczas posiadała długość 8 km i łączyła się z folwarkiem Osiny. Stała się ona jednym z największych - obok osi saskiej w Warszawie - założeń barokowych w Polsce oraz najdłuższą tego typu osią widokową.

Na terenie miasta znajduje się sporo cennych obiektów zabytkowych, z których te najbardziej wartościowe pod względem historycznym, architektonicznym i kulturowym ujęte zostały w księdze rejestru zabytków województwa lubelskiego, a ich wykaz znajduje się w poniższej tabeli.

WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW

| Adres | Obiekt |
|---------------------|--|
| Układ urbanistyczny | Część obszaru miasta Puławy w granicach przebiegających od Kępy Szydłowieckiej drogą przechodzącą w ul. 4-go Pułku Piechoty WP z zabudowanym terenem od strony zachodniej oraz terenem, na którym znajduje się dawny zajazd "Pod Pielgrzymem" (A/404), następnie ul. Piłsudskiego (dawna ul. Zwycięstwa), ul. Ks. Izabelli, ul. Waryńskiego do ulicy Czartoryskich, Al. Małą (dawna ul. Gagarina) do ul. Piłsudskiego (dawna ul. Zwycięstwa) i Al. Królewskiej (dawna Al. Jedności), z włączeniem fragmentu Al. Partyzantów na odcinku istniejących starych drzew w przedłużeniu Al. Królewskiej aż do gmachu Liceum Ogólnokształcącego im. Ks. A.J. Czartoryskiego, przez ul. Krańcową (wraz z terenem, na którym znajduje się budynek Starostwa), dalej wzdłuż skarpy do ul. Głębokiej, następnie wzdłuż muru dawnego ogrodu fruktowego, dalej wzdłuż górnej |

| | |
|--|---|
| | granicz skarpy do ul. Zielonej, ul. Zieloną z obustronna zabudową do ul. Kazimierskiej, skąd przez łąkę Wiślaną do Kępy Szydłowieckiej wraz ze znajdującymi się na tym terenie zespołami rezydencjonalnymi, razem z budowlami towarzyszącymi, obiektami architektury parkowej rzeźbami i elementami lapidarialnymi oraz parkiem, zespołem kościelnym (indywidualne decyzje w sprawie wpisu do rejestru uzyskały groty, Pałac Marynki, Altana Chińska, dwie kordegardy, kaplica pałacowa (ob. kościół paraf. pw. Wniebowzięcia NMP), dzwonnica, Pałac Czartoryskich, Domek Żółty (tzw. Aleksandryjski), Świątynia Sybilli, Dom Gotycki, elementy małej architektury: mostek n/fosą, brama główna, brama z dziedzińca głównego do parku, brama rzymska (tzw. łuk rzymski), tarasy rampowe (tzw. zakosy), schody angielskie (tzw. pasaż angielski), most arkadowy (tzw. rzymski), mostek nad "Głęboką Drogą", a także zabudową willową i mieszkalną byłych oficjalistów dworskich, z włączeniem alei prowadzącej do kościoła przy ul. Włostowickiej (A/686). |
| ul. Ceglana | relikty wodociągu oraz ujęcia wody dla osady pałacowej, złożone z trzech stawów, rowów drenażowych z fragmentami oszalowania, ceglanej obudowy osadnika (studni), na działkach wskazanych w decyzji, w gran. wg załączonej mapy |
| ul Czartoryskich 8 | budynek stacji pomp z wieżą ciśnień (w parku pałacowym) |
| ul. Czartoryskich 6a (d.8) | dawny szpital św. Karola, wraz z przylegającym do skrzydła wschodniego murem i bramą wjazdową, w granicach parceli |
| Al. Królewska 3 (d. Al. Jedności) | budynek mieszkalny ze stróżówką, murowanym ogrodzeniem i terenem w granicach działki wskazanej w decyzji |
| Al. Królewska 11a (d. Al. Jedności) | dom (wg opisu w decyzji) |
| Al. Królewska 19 (d. Al. Jedności) | budynek, otoczenie z drzewostanem - w granicach działki wskazanej w decyzji wg załącznika mapy |
| ul. Moniuszki 6 | dom (wg opisu w decyzji), na działce wskazanej w decyzji |
| Al. Partyzantów 12,14,16 (d.12) | budynek Liceum Ogólnokształcącego im. Ks. A.J. Czartoryskiego (d. Gimnazjum), z budynkiem portierni oraz budynek tzw. „dyrektorówki” z otoczeniem, w gran. działek wskazanych w decyzji według załączonego planu |
| ul. 4-go Pułku Piechoty WP 4 i ul. Rybacka 2 | dawny zajazd pocztowy |
| ul. Sieroszewskiego 4 | budynek (wg opisu w decyzji) wraz z pozostałościami d. ogrodu, w granicach wg załączonego rysunku |
| ul. Skowieszyńska 12 | dom – na działce wskazanej w decyzji, wg opisu w decyzji |
| ul. Skowieszyńska 30 | dom, wraz z otoczeniem wskazanym na mapie (tj. w granicach obecnej działki) |
| ul. Włostowicka | cmentarz paraf., w gran. ogrodzenia, wg zał. planu |
| ul. Włostowicka 25 (d.27) | budynek d. szkoły wiejskiej z przyległym terenem (wg opisu w decyzji) |
| ul. Włostowicka 61 | zespół kościoła parafialnego: kościół parafialny pw. św. Józefa Oblubieńca NMP, dzwonnica, kostnica, ogrodzenie cmentarza |

| | |
|------------------------|---|
| | kościelnego z bramą, teren w gran. cmentarza kościelnego wraz z drzewostanem i tablicami nagrobnymi |
| ul. Zielona 9 | willa „Kruszyna”, wg opisu w decyzji |
| ul. Zielona 32 | willa „Duninów” na działce wskazanej w decyzji, w granicach wg załączonego planu |
| ul. Zielona 34 (d. 36) | willa „Samotnia”, wg opisu w decyzji |
| Puławy-Bochotnica | aleja pomiędzy Puławami a Bochotnicą, wraz ze szpalerami drzew |

Źródło: Obwieszczenie nr 1/2015 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 15 stycznia 2015r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego

OBIEKTY WPISANE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

| Lp. | Ulica | Nr | obiekt |
|-----|----------------------|-----|--|
| 1 | 4 Pułku Piechoty WP | 13 | dom mieszkalny |
| 2 | 6 Sierpnia | 1 | dawny magistrat |
| 3 | 6 Sierpnia | 3 | kompleks budynków dawnego syndykatu rolnego |
| 4 | 6 Sierpnia | 3 | dawny magazyn zbożowy |
| 5 | 6 Sierpnia | 5 | budynek Zarządu Dróg Wodnych |
| 6 | 6 Sierpnia | 43 | pochylnia |
| 7 | Bema | 8 | dom mieszkalny |
| 8 | Czartoryskich | 5 | dom mieszkalny, ob. Dom Zakonny |
| 9 | Czartoryskich | 6a | budynek gospodarczy w zespole szpitalnym |
| 10 | Dąbrowskiego | 14 | dom mieszkalny |
| 11 | Filtrowa | 50 | dawna wieża ciśnień |
| 12 | Heidenreicha Kruka | 9 | dom mieszkalny |
| 13 | Izabeli | 3 | dwór |
| 14 | Izabeli | 8 | kamienica |
| 15 | Kazimierska | 4 | oficyna pałacu Marynki |
| 16 | Kraszewskiego | 17 | dom mieszkalny |
| 17 | Lubelska | 7a | kościół garnizonowy, dawna cerkiew prawosławna |
| 18 | Lubelska | 10 | kasyno oficerskie |
| 19 | Lubelska | 92a | zespół PINGW "Górna Niwa" |
| 20 | Mokra | 2a | dom mieszkalny |
| 21 | Moniuszki | 6 | dom mieszkalny |
| 22 | Piłsudskiego | 3 | budynek mieszkalno-usługowy |
| 23 | Piłsudskiego | 5 | budynek mieszkalno-usługowy |
| 24 | Piłsudskiego | 7 | budynek mieszkalno-usługowy |
| 25 | Piłsudskiego | 26 | dom mieszkalny |
| 26 | Piłsudskiego | 30 | hotel "Bristol" |
| 27 | Piłsudskiego | 32 | dom mieszkalny |
| 28 | Piłsudskiego | 41 | dom mieszkalny |
| 29 | Piłsudskiego | 43 | dom mieszkalny |
| 30 | Piłsudskiego | 65 | dom mieszkalny |
| 31 | Piłsudskiego | 83 | dom mieszkalny, ob. USC |
| 32 | Piłsudskiego/Rybacka | | dawna elektrownia miejska |

| | | | |
|----|-----------------------------------|----|---|
| 33 | Zielona | 19 | młyn |
| 34 | Zespół dworcowy | | teren na działkach 414/10, 414/12, 414/13, 414/14 |
| 35 | Zespół kościoła Wniebowzięcia NMP | | plebania (ul. Aignera 8) |
| 36 | Zespół kościoła Wniebowzięcia NMP | | figura św. Jana Nepomucena (ul. Aignera) |
| 37 | Cmentarz parafialny | | Piaskowa |
| 38 | Cmentarz prawosławny | | Dęblińska |
| 39 | Cmentarz wojenny z II WŚ | | Piaskowa |
| 40 | Cmentarz żydowski nowy | | Piaskowa |
| 41 | Cmentarz żydowski stary | | Kilińskiego |
| 42 | Figura Matki Boskiej | | Włostowicka |
| 43 | Kapliczka Matki Boskiej | | Norblina |
| 44 | Kapliczka przydrożna | | 6 Sierpnia |
| 45 | Pomnik odzyskania niepodległości | | Włostowicka |
| 46 | Most na Wiśle im. I. Mościckiego | | |

6.5 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Decyzja o wpisie może zostać wydana z urzędu, jeśli zachodzi uzasadniona obawa zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Na terenie miasta Puławy znajdują się 184 zabytki ruchome objęte ochroną prawną, z czego m.in. 11 znajduje się w obrębie pałacu i parku, 11 stanowi wyposażenie dawnej kaplicy pałacowej (obecnie pw. Wniebowzięcia NMP), tamże znajduje się dekoracja malarska kopuły – nr rej. L/B/175, 108 pozycji to wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Józefa we Włostowicach – nr rej. L/B/167, natomiast 14 pozycji stanowi wyposażenie cerkwi prawosławnej pw. Św. Równej Apostołom Marii Magdaleny – nr rej. B/268. Obiekty znajdujące się w obrębie zespołu pałacowo-parkowego (wspólny nr rej. B/370) to:

- sarkofag Augusta i Marii-Zofii Czartoryskich, rzeźba w kształcie rzymskiego pomnika nagrobego (1800-1801 r.) aut. Maksymiliana Labourea
- dwie rzeźby porfirowe przedstawiające lwy przed Świątynią Sybilli
- rzeźba śpiąca puma (obecnie w Domu Gotyckim)
- rzeźba ołtarzyk rzymski (obecnie we wnętrzu Świątyni Sybilli)
- cztery grupy puttów pierwotnie nad bramą wjazdową i na bramie parkowej - obecnie na tarasie przy elewacji frontowej pałacu
- rzeźba Tankred i Klorynda, aut. F. Lazariniego (w Domku Chińskim)
- Stella Arabska - pomnik nagrobny tatarski (w Domku Chińskim)

6.6 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic Puław. Środowisko kulturowe Miasta zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki pradziejowej do epoki nowożytnej. Stanowiska zostały zewidencjonowane w wojewódzkiej ewidencji zabytków metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Zabytek archeologiczny to „zabytek nieruchomy będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem”. Ta szeroka definicja określa jednocześnie potencjalnie duży zasób zabytków archeologicznych, na które składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne (obiekty i warstwy zlokalizowane w terenie), jak i ruchome zabytki (przedmioty) z nich pochodzące. We współczesnym konserwatorstwie przyjmuje się politykę tzw. zintegrowanej ochrony dziedzictwa kulturowego, a więc równoprawnego, wieloelementowego systemu, w skład którego wchodzi również stanowiska i zabytki archeologiczne. Naczelną zasadą w konserwatorstwie archeologicznym jest zachowanie w możliwie niezmienionej formie jak największej liczby stanowisk. W działaniach konserwatorskich w zakresie archeologii ważne jest również dążenie do całościowej bazy danych o zasobach archeologicznych, rejestrowanie wszelkich potencjalnych miejsc odkryć, dokumentowanie ginącego dziedzictwa przez zagrożenia współczesnej cywilizacji.

Zadania z zakresu archeologii są nie tylko obowiązkiem wyspecjalizowanych służb konserwatorskich czy nawet poszczególnych środowisk (np. archeologów), ale także powinny być podejmowane przez inne organy administracji państwowej, a przede wszystkim samorządowej. Niejednokrotnie odwołuje się też do poczucia obywatelskiego obowiązku (np. w sytuacji przypadkowych odkryć archeologicznych). Wynika z tego kolejne ważne zadanie, jakim jest uświadomienie społeczeństwu wartości zabytków archeologicznych i wynikającej z tego konieczności ich ochrony.

Popularyzacja odkryć archeologicznych, a przez to zwracanie uwagi na ich unikatowy charakter i potrzebę zapewnienia stosownej ochrony, jest bardzo ważne dla całego środowiska archeologów, w tym także służb konserwatorskich.

Dzięki programowi badań Archeologicznego Zdjęcia Polski, prowadzonych w 1981r. oraz weryfikacji zasobu dziedzictwa archeologicznego przeprowadzonej ze środków gminnych w roku 2012 aktualny stan rozpoznania archeologicznego Puław stwierdza, że miasto objęte jest obszarami AZP nr 74-75 i 74-76. W trakcie badań powierzchniowych przeprowadzono weryfikację 26 stanowisk oraz zarejestrowano jedno nowe stanowisko (Puławy – Włostowice, st. 74 – 76/87 – 17). W przypadku 14 stanowisk wynik weryfikacji był negatywny w pozostałych 12 przypadkach prospekcja terenowa przyniosła wynik pozytywny. Należy dodać, że prospekcja terenowa w centrum miasta utrudniona była ze względu na istniejące zainwestowanie, zabudowę i wtórne przekształcenia terenu. Weryfikowane stanowiska archeologiczne przebadane zostały dwukrotnie po raz pierwszy w dniach: od 05.05.2012 r. do 01.05.2012 r. oraz powtórnie w dniach od 19.11.2012 r. do 23.11.2012 r. Badania powierzchniowe przeprowadzone zostały przez grupę trzyosobową, w skład której wchodził: mgr Dariusz Włodarczyk (kierownik), mgr Ewa Tabaczewska i mgr Damian Wilczyński. Opracowanie wyników badań wykonał mgr Dariusz Włodarczyk. Pozyskany materiał z badań przechowywany jest jako depozyt w PBiNA. Dokumentacja końcowa przekazana została do Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz do zleceniodawcy badań Gminy Miasta Puławy.

W obrębie obszaru 74-75 wyznaczono jedno stanowisko – nr 4, relikty wodociągu z XVII w., w obrębie osady pałacowej. W obszarze 74-76 podczas prowadzonych prospekcji terenowych odkryto 25 stanowisk, zlokalizowanych głównie w części południowo-wschodniej miasta, tj. na terenie Włostowic. Są to w większości ślady osadnictwa (tj. punkty, na których zlokalizowano zabytki ruchome typu: ceramika, narzędzia krzemienne, metalowe, itp.) lub osady w wielu okresach chronologicznych, poczynając od neolitu (2 poł. IV-II tys. p.n.e.), poprzez epokę brązu (II tys. p.n.e.), okres wpływów rzymskich (I-IV w. n.e.), wczesne średniowiecze (VI- poł.

XIII w.) po czasy nowożytne. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane są głównie na terenach prywatnych, na obszarach użytków rolnych, leśnych lub w obrębie zabudowy siedliskowej.

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

| Nazwa miejscowości | Obszar AZP | Nr w miejscowości | Nr na obszarze |
|--------------------|------------|-------------------|----------------|
| Parchatka | 74 – 76 | 12 | 60 |
| Parchatka | 74 – 76 | 13 | 61 |
| Puławy | 74 – 76 | 1 | 20 |
| Puławy | 74 – 76 | 2 | 46 |
| Puławy | 74 – 76 | 3 | 47 |
| Puławy | 74 – 75 | 4 | 4 |
| Puławy-Włostowice | 74 – 76 | 13 | 78 |
| Puławy-Włostowice | 74 – 76 | 16 | 81 |
| Puławy-Włostowice | 74 – 76 | 17 | 87 |
| Skowieszyn | 75 – 76 | 4 | 42 |
| Skowieszyn | 74 – 76 | 14 | 42 |
| Włostowice | 74 – 76 | 1 | 43 |
| Włostowice | 74 – 76 | 2 | 44 |
| Włostowice | 74 – 76 | 3 | 45 |
| Włostowice | 74 – 76 | 16 | 67 |
| Włostowice | 74 – 76 | 17 | 68 |
| Włostowice | 74 – 76 | 4 | 69 |
| Włostowice | 74 – 76 | 5 | 70 |
| Włostowice | 74 – 76 | 6 | 71 |
| Włostowice | 74 – 76 | 7 | 72 |
| Włostowice | 74 – 76 | 8 | 73 |
| Włostowice | 74 – 76 | 9 | 74 |
| Włostowice | 74 – 76 | 10 | 75 |
| Włostowice | 74 – 76 | 11 | 76 |
| Włostowice | 74 – 76 | 12 | 77 |
| Włostowice | 74 – 76 | 14 | 79 |
| Włostowice | 74 – 76 | 15 | 80 |

Źródło: Dokumentacja z archeologicznych weryfikacyjnych badań powierzchniowych metodą AZP na terenie Miasta Puławy

Granice zasięgów stanowisk archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków przedstawione są na kartach adresowych GEZ.

6.7 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje także przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów, takie jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, a także rzemiosła.

Do najcenniejszych walorów krajobrazu kulturowego Puław, przejawiających się m.in. w pielęgnowaniu niematerialnych wartości kultury i historii miejsca należą:

- ponad 200-letnie tradycje muzealnicze (najstarsze w Polsce muzeum – świątynia pamiątek narodowych, związane z osobą księżnej Izabeli Czartoryskiej),
- wartości kultury materialnej i technicznej, jak również dziedzictwo sztuki i architektury związane z rodami Lubomirskich, Sieniawskich, Czartoryskich,
- tradycje literackie, związane głównie z dworem książąt Czartoryskich,
- tradycje związane z przeprawą wiślaną, handlem w rejonie nadwiślańskim, żegluga, w tym żegluga parową, gospodarką wodną i tradycją budowy i remontu jednostek pływających,
- tradycje naukowe i badawcze zapoczątkowane jeszcze w XIX wieku, kontynuowane do dnia dzisiejszego.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT słabych i mocnych stron Miasta Puławy, a także szans i zagrożeń.

ANALIZA SWOT

| MOCNE STRONY | SŁABE STRONY |
|--|---|
| <ul style="list-style-type: none"> – Atrakcyjne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki – Bezpośrednie sąsiedztwo rzeki Wisły i związana z tym atrakcyjność w zakresie turystyki wodnej – Dobra drogowa i kolejowa dostępność komunikacyjna, – Siedziba gminy jest jednocześnie miastem powiatowym, co ułatwia dostęp do różnego rodzaju instytucji i usług | <ul style="list-style-type: none"> – Braki w infrastrukturze turystycznej, np. w zakresie oznakowania obiektów zabytkowych i informacji turystycznej – Niewystarczająca liczba miejsc noclegowych – Zanedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do ewidencji i rejestru zabytków – Niespójność architektoniczna – Brak wyraźnie zaznaczonego centrum miasta |

| | |
|--|--|
| <ul style="list-style-type: none"> – Dobra komunikacja z miastem wojewódzkim – Lublinem oraz stolicą – Interesująca historia miasta – Zachowane obiekty sakralne oraz nekropolie o wartości kulturowej – Obecność cennych obiektów zabytkowych (ze szczególnym wskazaniem zespołu pałacowo-parkowego) – Duża powierzchnia terenów zielonych – Wykorzystywanie funduszy unijnych – Zainteresowanie historią i kulturą regionu wśród władz gminy – Obecność regionalistów i znawców lokalnej historii – Często aktualizowana strona internetowa gminy, zawierająca bogate informacje dotyczące historii i zabytków regionu oraz opcję wirtualnego spaceru – Obecność Muzeum Czartoryskich – Zaktualizowana baza danych Gminnej Ewidencji Zabytków – Przeprowadzona przez gminę weryfikacja stanowisk archeologicznych – Znana marka i dobry wizerunek Puław – Bliskość Kazimierza Dolnego i Nałęczowa, przyciągającego dużą liczbę turystów i wczasowiczów | <ul style="list-style-type: none"> – Samowolne przebudowy i rozbiórki obiektów zabytkowych – Trudności finansowe właścicieli obiektów zabytkowych – Zbyt mała popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego – Brak środków na prowadzenie dokładnych badań architektonicznych i historycznych – Intensywny ruch samochodowy prowadzony ulicami centrum miasta – Obecność wielkiego przemysłu, mogąca mieć wpływ na jakość środowiska i warunków życia |
| SZANSE | ZAGROŻENIA |
| <ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie środków budżetowych gminy na działania związane z ochroną zabytków – Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie przy zabytkach – Szersza promocja walorów kulturowych – Duży potencjał kompleksu pałacowo-parkowego, jako obiektu przyciągającego turystów – Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne – Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby, mających na celu przyciągnięcie turystów odwiedzających sąsiednie miejscowości – Dalszy rozwój szlaków turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym miasta | <ul style="list-style-type: none"> – Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do historycznego charakteru – Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych – Niedostateczna komunikacja na linii właściciele – władze samorządowe – Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych – Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska – Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację substancji zabytkowej – Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów |

| | |
|--|--|
| <ul style="list-style-type: none"> – Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) – Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych w sferze dziedzictwa kulturowego – Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych – Komplementarność Programu gminnego z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Lubelskiego | <ul style="list-style-type: none"> – Brak wsparcia władz państwowych w wielu aspektach polityki samorządowej – Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych – Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe – Akty wandalizmu |
|--|--|

Źródło: opracowanie własne

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA PUŁAWY

Gminny program opieki nad zabytkami formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Puław i charakter jej dziedzictwa kulturowego, są zgodne z celami wskazanymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także komplementarne w stosunku do pozostałych dokumentów planistycznych.

PRIORYTET I – DBAŁOŚĆ O ZACHOWANIE ISTNIEJĄCYCH WALORÓW ZABYTKOWYCH

Cel szczegółowy I.1 Bezpośrednie wsparcie dla rewaloryzacji obiektów zabytkowych

Działania:

1. Przeznaczanie środków finansowych z budżetu Miasta na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków
2. Przeprowadzanie działań rewitalizacyjnych obiektów zabytkowych
3. Współpraca z Lubelskim Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków przy identyfikacji i realizacji zadań związanych z ochroną zabytków zlokalizowanych na terenie Puław

Cel szczegółowy I.2 Odpowiednia ekspozycja i promocja najcenniejszych obiektów

Działania:

1. Stworzenie jednolitego systemu identyfikacji wizualnej w postaci oznaczeń, tablic, drogowskazów itp., w tym ewentualnego wykorzystania nowoczesnych technologii
2. Publikowanie folderów, ulotek oraz innych materiałów przybliżających mieszkańcom i turystom zasoby historyczne
3. Atrakcyjne przedstawianie obiektów za pomocą iluminacji, tworzenia punktów widokowych, prezentacji multimedialnych i muzycznych

Cel szczegółowy I.3 Dbłość o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy

Działania:

1. Ścisłe powiązanie działań przy obiektach zabytkowych z dokumentami planistycznymi
2. Odpowiednia konserwacja zabytkowej zieleni, stanowiącej krajobraz kulturowy
3. Realizacja zasad ochrony konserwatorskiej w odniesieniu do historycznego układu urbanistycznego
4. Regularna aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków

Cel szczegółowy I.4 Dbalność o nekropolie i miejsca pamięci narodowej z terenu miasta

Działania:

1. Stała opieka nad pomnikami i miejscami pamięci, utrzymanie cmentarzy komunalnych i obiektów grobownictwa wojennego na cmentarzu wojskowym
2. Porządkowanie mogił m.in. na cmentarzu włostowickim stanowiących miejsca pamięci, a także tych pozostających w utrzymaniu gminy

Cel szczegółowy I.5 Współpraca z innymi podmiotami administrującymi obiektami zabytkowymi oraz określanie warunków współpracy z nimi

Działania:

1. Nawiązanie skutecznej współpracy z Instytutem Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa PIB, administrującej zespołem pałacowo-parkowym oraz realizacja zaplanowanych działań (np. rewitalizacja Dziedzińca Wstępnego w zespole pałacowo-parkowym, odnawianie fresków w pałacu, dbalność o tereny zieleni parkowej)
2. Wspólne działania z parafiami w celu realizacji inwestycji związanych z obiektami zabytkowymi będącymi ich własnością
3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie Puław
4. Przekazywanie właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych informacji o możliwościach pozyskania dodatkowego wsparcia finansowego (zwłaszcza z funduszy europejskich)
5. Udzielanie pomocy w znalezieniu użytkowników dla zdegradowanych obiektów zabytkowych

Cel szczegółowy I.6 Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego

Działania:

1. Wspieranie działalności instytucji kultury i organizacji pozarządowych podejmujących zadania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego
2. Organizacja spotkań, mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa kulturowego
3. Wsparcie akcji mających na celu odrestaurowanie lub uporządkowanie obiektów zabytkowych, cennych z punktu widzenia lokalnej społeczności oraz propagowanie lokalnej kultury i tradycji dziedzictwa kulturowego Puław we współpracy ze stowarzyszeniami
4. Wprowadzenie elementów edukacji historycznej wśród dzieci i młodzieży, takich jak lekcje muzealne, lekcje historii regionu

PRIORYTET II – WYKORZYSTANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W POLITYCE ROZWOJU GMINY

Cel szczegółowy II.1 Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego

Działania:

1. Rozwijanie istniejących produktów turystycznych opartych na szlakach turystycznych, kulturowych lub ścieżkach edukacyjnych
2. Tworzenie nowych produktów, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych form turystyki bądź aktywności mogących przyciągnąć turystów - np. turystyka eksploracji, geocaching, gry miejskie, gry wojenne
3. Organizacja lub kontynuacja organizacji imprez, związanych z lokalnym zasobem zabytkowym i kulturalnym
4. Organizacja imprez lokalnego zasięgu, przybliżających mieszkańcom miasta i regionu lokalne wartości historyczne

5. Realizacja poprzez Centrum Informacji Turystycznej w Puławach zadań związanych z promocją dziedzictwa kulturowego
6. Dbałość o odpowiednią jakość ekspozycji muzealnej w Muzeum Czartoryskich

Cel szczegółowy II.2 Wykorzystanie Internetu i multimediów w celu nowoczesnej promocji walorów zabytkowych

Działania:

1. Dbanie o aktualizację miejskiej strony www
2. Wykorzystanie nowoczesnych technologii dostępnych w profesjonalnych serwisach internetowych, a także w urządzeniach mobilnych
3. Rozwój systemu informacji przestrzennej z warstwą informacyjną na temat obiektów zabytkowych wchodzących w skład Gminnej Ewidencji Zabytków oraz udostępnienie go na forum publicznym
4. Opracowanie interaktywnej mapy dziedzictwa kulturowego
5. Kontynuacja komunikacji internetowej poprzez korzystanie z serwisów Facebook, YouTube i innych form interakcji

Cel szczegółowy II.3 Estetyzacja przestrzeni publicznej mająca na celu poprawę wizualnego odbioru Puław

Działania

1. Opracowanie koncepcji szlaków komunikacyjnych i turystycznych łączących marinę w Puławach z obiektami zabytkowymi na terenie miasta
2. Stworzenie koncepcji mających na celu rozszerzenie funkcji centrum miasta, takich jak np. zamknięcie ruchu kołowego na ul. Piłsudskiego, procesy tworzenia przestrzeni, która stanie się przyszłym centrum, poprawa komunikacji z terenem mariny w Puławach
3. Walka z reklamami wielkoformatowymi
4. Utrzymanie w dobrym stanie terenów zielonych, których duża powierzchnia jest cechą charakterystyczną Puław

Cel szczegółowy II.4 Promocja Puław na forum krajowym i zagranicznym wraz z dostosowaniem miasta do zwiększonego ruchu turystycznego

Działania:

1. Walory zabytkowe i kulturowe jednym z podstawowych elementów promocji miasta na różnego rodzaju targach, sympozjach i konferencjach
2. Udziały w konkursach na najlepiej zadbane zabytki, najciekawszy produkt turystyczny itp.
3. Współpraca z mediami, zarówno tradycyjnymi, jak i internetowymi
4. Stworzenie pełnowartościowych wersji językowych serwisów gminnych poświęconych najcenniejszym zabytkom (angielski, rosyjski, niemiecki)
5. Umieszczenie wielojęzycznych tablic informacyjnych w wybranych punktach
6. Wykorzystanie bliskości Kazimierza Dolnego oraz Nałęczowa jako potencjalnej bazy turystów, mogących odwiedzić również Puławę
7. Opracowanie koncepcji promocji Puław, jako miejsca idealnego dla turysty jednodniowego i weekendowego
8. Rozwój działalności Centrum Informacji Turystycznej
9. Dostosowanie powierzchni Muzeum Czartoryskich do zwiększonego ruchu turystycznego w tym dla osób niepełnosprawnych

Należy zwrócić uwagę, że w celu jak najlepszego wykorzystania zasobów zabytkowych z terenu Miasta podstawowym elementem jest współpraca z właścicielami i dysponentami obiektów zabytkowych, do których zaliczyć można parafie, organizacje pozarządowe działające na terenie Puław, a także Instytut Uprawy

Nawożenia i Gleboznawstwa PIB, administrujący zespołem pałacowo-parkowym. Poszczególne działania tych podmiotów mogą zostać dofinansowane z budżetu gminy, a ich realizacja stanie się integralnym elementem programu opieki nad zabytkami.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym programie opieki nad zabytkami dla Miasta Puławy powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów oraz parafii, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Ze strony Miasta Puławy zadania będą wykonywane bądź wspierane przez miejskie jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, instytucje kultury – np. biblioteka) oraz wydziały Urzędu Miasta w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie z środków zagranicznych, nagrody, ulgi finansowe),
- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi).

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art. 87 ust. 1 i ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Miasta. Wskazane jest, aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu Miasta na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach,
- liczbę obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczbę wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczbę utworzonych szlaków turystycznych,
- liczbę wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.

- liczbę osób zatrudnionych w turystyce i dziedzinach związanych z ochroną zabytków,

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 ww. ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej ww. tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury ,
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- dotacje Województwa,
- dotacje Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji – Fundusz Kościelny.

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.

12. MISJA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA PUŁAWY

Gminny program opieki nad zabytkami dla Miasta Puławy jest dokumentem długofalowym, zapisy w nim zawarte powinny być brane pod uwagę we wszelkich działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie Miasta. Konsekwentna realizacja założeń Programu przyczyni się do poprawy jakości środowiska kulturowego Miasta, wzrostu nakładów finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi (zarówno w przypadku osób prywatnych, administracji publicznej, jak i organizacji pozarządowych), szerszej promocji gminy i przyciągnięcia turystów, a także do wzrostu świadomości regionalnej mieszkańców i poprawy ich sytuacji materialnej.

W sporządzanych co cztery lata aktualizacjach Programu powinny znajdować się odniesienia do uaktualnionych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy, zwrócić też należy uwagę na wyszczególnienie obowiązujących w danym momencie aktów prawnych.

Gminny program opieki nad zabytkami kładzie szczególny nacisk na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji związanych z opieką nad zabytkami, intensywne działania w obszarach najbardziej atrakcyjnych historycznie, promocję dziedzictwa kulturowego oraz wypracowanie odpowiednich schematów współpracy administracji samorządowej z właścicielami obiektów zabytkowych.

Biorąc pod uwagę korzystne położenie Miasta Puławy, bogactwo obiektów posiadających wartości zabytkowe oraz skuteczne działania samorządu w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki Miasta w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy. Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania Puław jako miasta przyjaznego turystom i inwestorom, dumnego ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającego o własne dziedzictwo kulturowe i historyczne.